

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 58.053.045
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(460027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Рябової Зої Вікторівни

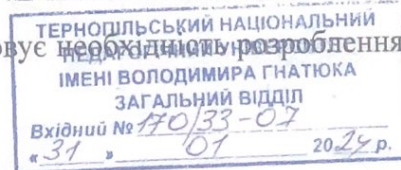
про дисертаційне дослідження **Литвинюк Галини Іванівни** з теми
«Професійний розвиток педагогів засобами неформальної освіти»,

подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань

01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана із глобалізаційними процесами, євроінтеграційним спрямуванням розвитку української системи освіти та формуванням нової генерації педагогів. Г. І. Литвинюк підкреслює, і ми цілком погоджуємося, що в умовах перманентної модернізації освітніх процесів сучасний педагог зобов'язаний безперервно оновлювати свої фахові знання, удосконалювати професійні якості, здобувати соціальний досвід, тобто діяти в системі неперервної освіти. У зв'язку із зазначеним, авторкою акцентується, що саме неперервна освіта сприяє ініціюванню, створенню й впровадженню інновацій в освіту, які й стають драйверами відповідей на виклики сьогодення. Як слушно зазначає авторка про те, що традиційна формальна освіта, в умовах сьогодення, не спроможна задовольнити професійні потреби педагогів. Цю функцію починає виконувати неформальна освіта, яка стає додатковим засобом для педагога в його як особистісному саморозвитку, так і в його професійній самореалізації.

Нам імпонує, що авторка, спираючись на професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» обґрунтовує необхідність розроблення

та запровадження сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів.

Ми погоджуємося із твердженням Г. І. Литвинюк, що проблема професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти є недостатньо розробленою і потребує певного дослідження. Крім того, проведений аналіз наукових джерел дозволив дисертантці виділити низку суперечностей, які також підсилили актуальність дослідження. Зокрема, це суперечності між: високими вимогами професії до рівня професіоналізму педагогів і недостатнім використанням потенціалу неформальної та інформальної освіти для їх особистісно-професійного зростання; об'єктивною потребою суспільства у висококваліфікованих педагогах та недостатнім запровадженням сучасних технологій управління професійним розвитком фахівців у практичну діяльність центрів професійного розвитку педагогічних працівників; потребами сучасної школи у фахівцях з високим рівнем професіоналізму і недостатньою розробленістю теоретичних основ і технології науково-методичного супроводу їх професійного розвитку; необхідністю постійного професійного саморозвитку педагогів та відсутністю належних умов та реальних можливостей і ресурсів для досягнення вершин професіоналізму.

Підкреслимо, що у ході дослідження виявлені суперечності та необхідність їх розв'язання сприяли формулюванню мети дослідження та її декомпозиції у п'яти завданнях. Поставлені завдання, хід їх вирішення й отримані результати представлено у трьох розділах дисертації. Кожний розділ всебічно розкриває окреслену авторкою проблему і дає повне уявлення про зміст дослідження та процес розв'язання суперечностей.

Дисертаційне дослідження Галини Іванівни Литвинюк має зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теоретичні та методичні засади підготовки керівних і

педагогічних кадрів до інноваційної діяльності у закладах освіти» (державний реєстраційний номер 0120U101844). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 4 від 23.11. 2021р.).

Таким чином, актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Г. І. Литвинюк не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження Г. І. Литвинюк має певну логіку викладення матеріалу. Акцентуємо, що у роботі чітко визначено науковий апарат: сформульовану мету дисертаційного дослідження, яку декомпозовано у п'яти завданнях, виділено об'єкт, предмет дослідження. Підкреслимо, що ґрунтовності виконання дисертаційного дослідження сприяло те, що авторкою вдало підібрано комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених методів дослідження. Акцентуємо, що використання зазначеного комплексу методів дослідження забезпечило і якісне обґрунтування моделі науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів, і перевірку ефективності розробленої монотехнології сталої підтримки професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти. Крім того, використання методів математичної статистики забезпечило кількісну та якісну обробку й оцінювання результатів проведеного Г. І. Литвинюк дослідження. Підкреслимо доцільність використання таких методів, як: дисперсійний аналіз вибіркового даних з використанням критерію критичного розподілу Фішера, перевірка статистичної значущості результатів за допомогою критерію χ^2 Пірсона.

Таким чином, під час оцінки змісту і завершеності роботи можна зробити висновок, що описаний стан розв'язання окресленої проблеми щодо професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти та розкриття отриманих результатів відповідає чинним вимогам.

Наукова новизна та достовірність одержаних результатів дисертаційного дослідження.

Матеріал у рецензованому дисертаційному дослідженні характеризується чіткістю викладення та лаконічністю. Зміст розділів дисертації розкриває результати наукових пошуків авторки та їх інтерпретацію. У роботі ґрунтовно описано як процес виконання завдань, що були поставлені на початку дослідження, так і процес розв'язання визначених суперечностей.

Підкреслимо значущість таких вагомих наукових результатів дисертаційного дослідження Г. І. Литвинюк як: монотехнологія сталої підтримки професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти (рисунок 3.1; с. 140), яку обґрунтовано та експериментально перевірено; адаптивна модель науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів, яка має комплекс цілеспрямованих дій та змістових ліній й орієнтована на сприяння в побудові та реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогів (рисунок 1.1; с. 64). Також, вагомим надбанням дисертаційного дослідження Г. І. Литвинюк є визначення критеріїв та показників сформованості індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогів.

Одним із найвагоміших надбань дисертаційного дослідження, що заслуговує на схвалення, вважаємо окреслення стратегічних наративів підтримки професійного розвитку педагогів у системі неперервної освіти й з'ясування ролі та компонентів неформальної освіти у професійному розвитку педагогів, обґрунтування її впливу на індивідуальну траєкторію професійного розвитку педагога. Підкреслимо, що обґрунтуванню її сутності сприяло уточнення базових понять дослідження: «професійний розвиток педагогів», «індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагога», «інноваційні продукти неформальної освіти педагогів», «супервізія в педагогічній діяльності».

Зазначимо, що на позитивну оцінку заслугове проведений Галиною Іванівною ґрунтовний різновекторний аналіз наукових джерел. Проведений аналіз дозволив дисертантці з'ясувати сутність феномену «професійний розвиток» у роботах українських науковців й узагальнити його трактування (таблиця 1.1; с. 35-36 дисертації). Також акцентуємо, що, на наш погляд, заслугове на схвалення розкриття змісту професійного розвитку вчителів з позицій методологічного підходу (підрозділ 1.2 дисертації). Зокрема, авторкою розкривається сутність професійного розвитку педагогів через призму методологічних рівнів: філософського, загальнонаукового. Саме такий підхід обумовив здійснення аналізу науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів. Також, заслугове на схвалення проведений аналіз особливостей підвищення кваліфікації педагогів Великої Британії, США, Франції, Китаю, Німеччини й управління їх професійним розвитком. Зазначене сприяло визначенню сутнісних характеристик та етапів професійного розвитку педагогів й виокремленню важливих компонентів їх якісної професійної діяльності.

На особливу увагу заслугове створення схеми-моделі «Індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагогів» (рисунок 2.1; с. 94) та мотиваційної моделі як інструменту професійного розвитку педагогів (рисунок 2.2.; с. 96). На наше глибоке переконання, зазначені схему-модель та мотиваційну модель необхідно віднести до наукової новизни та значущих результатів дослідження.

Нам імпонує, і це заслугове на окреме схвалення, що в ході дисертаційного дослідження було розроблено: концептуально-маркетингову модель розвитку професійної компетентності педагогів; стратегію маркетингової діяльності центру професійного розвитку педагогічних працівників; багатофункціональні інноваційно-організаційні структури методичної роботи з педагогами в системі неперервної освіти для професійного розвитку педагогів (Комплексне освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей (# T`mictechko), Корпоративна Школа Супервізії,

Інтерактивна школа сучасного вчителя, Міжгалузева лабораторія компетентного консультанта, Сервісний моніторинговий центр, інтегровані курси підвищення кваліфікації). Акцентуємо на науково-методичній значущості графічно-процесуальної схеми реалізації стратегії маркетингової діяльності (рисунок 2.3; с. 104). Окремого розгляду та на позитивне схвалення заслуговує описання представленої у дослідженні Корпоративної Школи Супервізії, яка забезпечує максимальний процес підтримки професійного розвитку педагогів у навчанні та зростанні.

Нам імпонують обрані Г.І. Литвинюк механізми обґрунтування монотехнології сталої підтримки професійного розвитку педагогів в системі інтеграційних освітніх процесів. Особливо необхідно відмітити розробку «Класифікація-паспорт МоноТехнології» (с. 145 дисертації) й описання особливостей МоноТехнології.

Галина Іванівна ґрунтовно описала організацію та проведення експериментальної перевірки ефективності монотехнології сталої підтримки професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти. Підкреслимо, що дослідження проводилося в три етапи на базі 65 закладів освіти Тернополя. Загальна кількість педагогів, які були задіяні в експерименті становила 1265 осіб.

Нам імпонує, що для діагностики рівня сформованості індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогів за результативним критерієм було використано SWOT-аналіз (с. 183-185 дисертації; додаток Б. 14), який дав змогу комплексно оцінити сильні й слабкі сторони траєкторії, загрози, можливості. Акцентуємо, що для визначення рівня сформованості індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогів авторкою було використано певну формулу, яка представлена у тексті дисертації на сторінці 185.

На схвалення заслуговує те, що для забезпечення коректності результатів щодо ефективності впровадження МоноТехнології, Г.І. Литвинюк проаналізовано певні дані, що були отримані за

мотиваційним, професійним, результативним критеріями на кожному етапі експериментального дослідження. Авторкою здійснено перевірку статистичної значущості результатів упровадження МоноТехнології за допомогою критерію χ^2 Пірсона.

Крім того, дисертанткою було здійснено перевірку зв'язку між даними за сформованим та несформованим рівнями діагностичної та зацікавленої груп за мотиваційним, професійним і результативним критеріями відповідно – за допомогою дисперсійного аналізу даних з використанням критерію критичного розподілу Фішера. Отримані результати проведеного аналізу засвідчили ефективність запропонованої монотехнології та підтвердили доцільність її упровадження в діяльність Центру професійного розвитку педагогічних працівників.

Значення отриманих результатів для науки і практичного їх використання.

Матеріали та результати дисертаційного дослідження мають як наукову, так і практичну цінність. Зокрема, це: створений діагностичний інструментарій, який містить комплекс діагностичних методів (анкетування, тести, інтерв'ювання, опитування, карти, адаптер, SWOT-аналіз) для визначення рівня сформованості індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогів; розроблена методологічна інфраструктура Тернопільського комунального методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу і впровадження у його діяльність адаптивної моделі науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти; розроблена мотиваційна модель як інструмент професійного розвитку педагогів.

Як ґрунтовне надбання, необхідно окремо відмітити, розроблення та впровадження Корпоративної Школи Супервізії як інструменту управління професійним розвитком педагогів: розробленні стратегії маркетингової діяльності й визначенні шляхів її реалізації й практичного упровадження в діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників.

Підкреслимо, що матеріали дослідження можуть бути використані в діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників, центрах післядипломної освіти в університетах, у діяльності супервізорів, тренерів, які працюють в системі інтеграційних векторів НУШ, а також громадських освітніх інституцій.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дослідження Результати дослідження висвітлено в 22 публікаціях авторки, із них 3 статті у періодичних наукових фахових виданнях України, 1 – методичний посібник (у співавторстві), 3 – авторських свідоцтва, 6 – тез у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій та 9 статей в інших виданнях. Авторкою належним чином відображено особистий внесок здобувача в опублікованих спільно з іншими авторами працях.

Акцентуємо, що здобувачкою здійснено необхідну апробацію результатів дослідження. А саме: результати дослідження впроваджено в освітній процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження №1253/33-03 від 12.09.2023 р.); у діяльність Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Зборівської міської ради Зборівського району Тернопільської області (довідка про впровадження № 01-08/334 від 07.09.2023 р.); Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Буської міської ради Золочівського району Львівської області (довідка про впровадження № 50 від 10.10.2023 р.); Комунального закладу «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Тернопільської області (довідка про впровадження № 01-12/198 від 10.10. 2023 р.).

Також, основні положення, висновки і результати дисертаційного дослідження оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях різних рівнів. Підкреслимо, що апробація також здійснювалася

у виступах під час функціонування освітніх трансфер-містечок інноваційних можливостей, а результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Отже, було дотримано чинних вимог щодо апробації та оприлюднення результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Підкреслимо, що робота перевірена за допомогою автоматизованої системи, яка підтвердила відсутність академічного плагіату.

Дискусійні положення та певні зауваження щодо дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Галини Іванівни Литвинюк, звертаємо увагу на деякі дискусійні питання. А саме:

1. Заслугове на схвалення розроблена і представлена у п. 2.3 Стратегія маркетингової діяльності, схарактеризовані її складники. Водночас вважаємо, що потребують розкриття інструменти педагогічного маркетингу у професійній діяльності керівників закладів освіти як виробників освітніх послуг, що є важливим аспектом конкурентоспроможності закладу освіти.

2. У дисертації приділена увага характеристиці діяльності консультанта-супервізора, аспектам його компетентності. Доречно було б розкрити сутність андрагогічної компетентності сучасного консультанта, від сформованості якої залежить очікуваний результат науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів і реалізації запропонованої технології сталої підтримки професійного розвитку.

3. Позитивно оцінюючи запроповану авторкою дослідження монотехнологію сталої підтримки професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти, зауважимо, що етапи її реалізації, зокрема третій, узагальнювально-коригувальний, потребує кращого розкриття дієвих механізмів керування педагогами своїм професійним розвитком та загалом управління професійним розвитком.

4. У дисертації (с.122) детально проаналізовано змістовий індикатор Корпоративної Школи Супервізії – навігатор. Вважаємо, що навігатор необхідно було представити у додатках до дисертаційного дослідження, що дало б змогу увиразнити особливості і специфіку діяльності Корпоративної Школи Супервізії/

Висловлені зауваження носять рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного Г.І. Литвинюк дисертаційного дослідження.

Загальна оцінка дисертації, висновок про відповідність дисертації, встановленим вимогам та можливість присудження наукового ступеня.

На підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертаційна робота Литвинюк Галини Іванівни «Професійний розвиток педагогів засобами неформальної освіти» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, відповідає чинним вимогам, зокрема відповідають вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами); «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка Галина Іванівна Литвинюк заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту освіти та права
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України

Зоя РЯБОВА